

A 1842/kultur**Behandlas i** Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Utskottet för kunskap och kultur i Nordens betänkande över

**Medlemsförslag
om medie- och informationskunnighet****Förslag**

Utskottet för kunskap och kultur föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att utpeka en arbetsgrupp vars roll det blir att utarbeta en policy om utbildning i medie- och informationskunnighet som når till alla åldersgrupper***Bakgrund**

Den isländska delegationen till Nordiska rådet presenterade delegationsförslaget om *Media- och informationskunnighet* på utskottets möte den 22 juni 2020. Tillgång till pålitlig information är förutsättningen för en informerad dialog. De senaste åren har spridningen av vilseledande och falsk information, även känt som "fake news", blivit allt mer vanlig, inte minst med hjälp av och på grund av en ökning i användningen av sociala medier. Framsteg inom digital teknologi gör det allt svårare att skilja riktiga nyheter från falska nyheter. Kunskap och färdighet i medie- och informationskunnighet har aldrig varit viktigare. Begreppet refererar till att kunna skilja mellan riktiga och falska nyheter.

Falska nyheter och deras effekt på valresultat och demokrati har diskuterats i omfattande grad de senaste åren, särskilt i samband med presidentvalet i USA i november 2016, och folkomröstningen om Brexit i Storbritannien 2016. Undersökningar har visat att utländska aktörer har försökt påverka valen med olika metoder, bl.a. genom spridning av falska nyheter.

Norden har fokuserat på att undervisa barn och unga i källkritik men utländska studier har visat att åldersgruppen över 65 år delar falska nyheter på sociala medier i en högre grad än andra. Det finns en risk av att just dessa människor hamnar i en ond cirkel där deras personliga data samlas in för att sedan kunna rikta anpassad propaganda mot dem.

Desinformation förekommer oftast när kontroversiella samhällsfrågor behandlas och debatteras. Målet är att sprida propaganda eller vilseledande information om sam-

hällsfrågor för att förvränga dialogen. Desinformation kan påverka allmänhetens förmåga att hitta pålitlig information om regeringars policys och beslut och andra frågor som kan vara inom dess intressen. Desinformationen förgiftar samhällsdialogen, ökar spänningen mellan länder och undergräver valsystém med potentiellt allvarliga följder.

Då desinformation kan ha skadlig effekt på demokrati och allmänhetens rätt till information har de nordiska länderna var för sig börjat undersöka dess exakta påverkan och kartlägga den falska information som verkar komma från specifika individer eller länder. Regelverk har införts för att minska informationskaos som de största sociala mediaplattformarna har förpliktat sig till att följa.

Ett av de effektivaste sätten att motverka desinformation är genom att öka folks medvetenhet och träna deras källkritiska förmåga. De nordiska regeringarna har i olika grad arbetat för att främja utbildning inom medie- och informationskunnighet, särskilt bland de användare som är mest utsatta för risker på sociala medier, så som äldre människor. Även om detta är fallet krävs en ökad insats för att kunna värna om demokratin och samhällsrättigheter som t.ex. allmänna val och folkomröstningar. Några av de nordiska länderna ligger före andra vad gäller utbildning i medie- och informationskunnighet och kartläggning av desinformation och kan därför bidra till andra som inte har kommit lika långt. Dessutom finns det otillfredsställande information om den potentiella effekt som desinformation kan ha på Norden som helhet och ländernas samarbete.

Utskottets synpunkter

Ett enigt utskott ställde sig bakom den isländska delegationens förslag om *Media- och informationskunnighet*. Centralt i arbetet med att bekämpa desinformation är arbetet med att stärka medborgarnas medie- och informationskunnighet (Media- and information Literacy - MIL) som är ett samlingsbegrepp för de kompetenser som gör att människor kan hantera, värdera och analysera det informationsflöde som förekommer via olika medietyper. Aktörer på området, nationella mediemyndigheter och motsvarande anser att det finns ett behov av att institutionalisera medie- och informationskunnighet, till exempel genom att utveckla nationella strategier; stärka forskningen på området; skapa mötesplatser så att policyfrågorna och praktikerfrågorna får egna forum; öka medvetenheten omkring varför medie- och informationskunnighet är viktigt genom att lyfta riskerna en omedveten befolkning utsätts för.

Utskottet anser att ett viktigt arbete för att stärka media- och informationskunnigheten i alla åldersgrupper skulle kunna göras under ett nordiskt paraply. En nordisk arbetsgrupp med representanter för nationella mediemyndigheter och andra experter kan som exempel få till uppgift att:

- kartlägga spridningen av desinformation i Norden
- kartlägga tidigare och nuvarande nordiska initiativ och "best practices" vars syfte det har varit att motarbeta desinformation

- utarbeta en överordnad strategi för en gemensam nordisk insats för ökad medie- och informationskunnighet
- göra en översikt över relevanta lagar, regler och läroplaner i de nordiska länderna och föreslå konkreta ändringar
- utarbeta förslag till hur nordiska institutioner kan bidra till målsättningarna

Norden, den 15 september 2020

Angelika Bengtsson (SD)

Anna Kolbrún Árnadóttir (Mifl)

Camilla Gunell (ÅSD)

Daniel Riazat (V)

Erlend Wiborg (FrP)

Henrik Møller (S)

Johan Kvarnström (sd)

Jorodd Asphjell (A)

Jouni Ovaska (cent)

*Kjell-Arne Ottosson (KD), **ordförande***

Lars Mejern Larsson (S)

Marianne Synnes Emblesvåg (H)

Mikko Kinnunen (cent)

Norunn Tveiten Benestad (H)

Sebastian Tynkkynen (saf)

Veronika Honkasalo (vänst)